

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.6794089>

Araştırma Makalesi / Research Article

Yükseköğretim Kurumlarında COVID-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitime Yönelik Öğrenci Tutumlarının Araştırılması: Hemşirelik Bölümü Örneği

Şeymanur ÇELİK^{1*} (Orcid ID: 0000-0003-2475-1725), Gülçin AVŞAR² (Orcid ID: 0000-0002-7155-4276)¹Bayburt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Bayburt²Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Erzurum

*Sorumlu yazar (Corresponding author): symnrcnk@hotmail.com

Geliş Tarihi (Received): 20.06.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 20.07.2022

Özet

Araştırma yükseköğretim kurumlarında COVID-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitime yönelik hemşirelik bölümü lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirildi. Çalışma tanımlayıcı türde bir araştırmadır. Çalışmaya 01.06.2021-01.07.2021 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi 2. 3. 4. sınıfta ve Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü hemşirelik alanı lisansüstü programlarında öğrenim gören öğrenciler dahil edildi. Çalışma verileri web tabanlı olarak kişilerin sosyodemografik özelliklerinin yer aldığı Anket Formu ve Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ile toplandı. Verilerin analizi $p \leq 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilerek SPSS programı ile gerçekleştirildi. Öğrencilerin ölçek puan ortalamasının 112.04 ± 36.04 olduğu saptanmıştır. Yaş gruplarına, cinsiyete, eğitim seviyesine göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu 26 yaş ve üzeri öğrencilerin; erkek öğrencilerin; her bir üst eğitim seviyesinin alt seviyeye göre ölçek puanının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Evli öğrencilerin; eğitim aldığı şehirde yaşamayan öğrencilerin ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. COVID-19 sürecinde internette geçirilen süreye göre ölçek puan ortalamaları incelendiğinde 6 saatten fazla internette zaman geçiren öğrencilerin ölçek puan ortalaması en düşük olarak belirlenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin hemşirelik eğitiminde uzaktan eğitime yönelik olumlu tutum sergiledikleri ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 virüs, hemşirelik eğitimi, eğitim araştırması

Investigation of Student Attitudes Towards Distance Education Applied in the Process of COVID-19 Pandemic in Higher Education Institutions: An Example of Nursing Department

Abstract

The research was carried out to evaluate the attitudes of undergraduate, graduate and doctoral students of nursing department towards distance education applied during the COVID-19 pandemic in higher education institutions. The study is a descriptive type of research. Students studying at Atatürk University Nursing Faculty 2nd, 3rd and 4th grade and Atatürk University Health Sciences Institute nursing graduate programs between 01.06.2021 and 01.07.2021 were included in the study. The study data were collected with a web-based Questionnaire, which includes the sociodemographic characteristics of the individuals, and the Attitude Scale towards Distance Education. The analysis of the data was performed with the SPSS program, with $p \leq 0.05$ considered statistically significant. It was determined that the scale score average of the students was 112.04 ± 36.04 . According to age groups, gender, education level, the difference between the groups in the Attitudes towards Distance Education Scale mean score is statistically significant for students aged 26 and over; male students; It has been determined that each upper education level has a higher scale score than the lower level. married students; It has been determined that the average score of the students who do not live in the city where they receive education is higher. When the scale score averages were examined according to the time spent on the internet during the COVID-19 process, the scale score average of the students who spent more than 6 hours on the internet was determined as the lowest. As a result of the study, it was revealed that the students exhibited positive attitudes towards distance education in nursing education.

Keywords: COVID-19 virus, education research, nursing education

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde çok sayıda ölümler ve sağlık problemleri meydana getiren endemik ve pandemik vakalar yaşandığı bilinmektedir (Aslan, 2020). 2019 yılının aralık ayında ortaya çıkan COVID-19'da Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir (WHO, 2020). COVID-19 salgını sosyal hayattan ekonomik duruma, eğitim alanından iş yaşamına kadar tüm sistemlerde büyük değişikliklere neden olmuştur (Yalnız ve ark., 2020). Dünyayı büyük çapta etkileyen bu durumda COVID-19'un etkin bir tedavisinin bulunmasına kadar zaman kazanmak amacıyla birçok ülkede ölümlerin önüne geçmek ve salgını kontrol altına almak için çeşitli tedbirler alınmıştır. Ancak bu tedbirlere rağmen bu salgın en çok sağlık alanını ardından eğitim sistemini etkilemiştir (Vatan ve ark., 2020; Wang ve ark., 2020; Viner ve ark., 2020). Zhong (2020) yaptığı araştırmada küresel çapta 770 milyon insanın COVID-19 sürecinde eğitim aksaklıklarından etkilendiğini ortaya koymuştur. Bu süreçte eğitim kurumlarının tatil edilmesi, yüz yüze eğitime ara verilmesi gibi önlemlerle sosyal mesafe oluşturulmak istenmiştir (Zhong ve ark., 2020). Ülkemizde ise Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kararı ile yükseköğretim kurumlarında üç haftalık eğitime ara verilmiş (YÖK, Koronavirüs Bilgilendirme Notu: 1,2020), ardından ülkemizde yine YÖK kararı ile gerekli imkânı bulunan üniversitelerde dijital olanaklar ile uzaktan öğretim dönemi başlatılmıştır (YÖK, Basın Açıklaması, 2020). Bu bağlamda YÖK tarafından hemşirelik alanında öğrenim gören öğrencilerin de eğitimlerini uzaktan devam ettirebileceğini belirtmiş ve hemşirelik alanında eğitim uzaktan eğitim yöntemleri ile sürdürülmüştür (Vatan ve ark., 2020; YÖK, YÖK'ten Hemşirelik Programlarındaki Son Sınıf Öğrencileri için Alınan Yeni Karar, 2020). Uzaktan eğitim öğrencinin kendi öğrenme hızı, ilgisi ve yeteneği kadarıyla imkân verebilen ve çeşitli sebeplerle yüz yüze eğitime

katılamayacak öğrencilerin eğitiminde kullanılan bir öğretim yöntemidir ve uzaktan/çevrimiçi öğrenme ilk defa ortaya çıkmış bir kavram değildir (Şen, Atasoy ve Aydın, 2010). COVID-19 pandemisi başlamadan önce de öğrenci eğitiminde, ders bilgi paylaşımı, iş birliği amacıyla çeşitli tabanlar (WhatsApp, Facebook, Menlo Park...) kullanılmıştır (Kochar ve ark., 2018; Almarzooq ve ark., 2020). COVID-19 salgını başlayınca, eğitim hayatının aksamaması için yeni ve daha farklı çözümlere ihtiyaç duyulmuştur. COVID-19 salgın süreciyle beraber uzaktan eğitime, öğrencilerin mezuniyet durumu endişesi ve dönem aksatma gibi olumsuzlukların önlenmesi için hızlıca geçilmesi gereken bir yol olarak başvurulmuştur. Bu durumda uygulamaya geçirilen uzaktan eğitim sisteminin eksiklikleri ve olumsuz yanları da gözlemlenmiştir (Brooks ve ark., 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020; Sahu, 2020). Eğitim uygulama alanı sağlık kurum ve kuruluşları olan hemşirelik öğrencilerinin bu süreçten etkilenme oranı daha önemli ve çeşitli boyutlara ulaşmıştır (Vatan ve ark., 2020). Hemşirelik eğitimi teori ve pratik odaklı, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yeteneklerini geliştiren; klinik bilgi ve beceri kazandıran ve geliştiren; profesyonellik, yeterlilik, iletişim, ekip, karar verme, eleştirel düşünme gibi entelektüel gelişim gerektiren bir eğitimi esas almaktadır (Korhan ve ark., 2018; Şendir ve ark., 2018). İnsan odaklı bir meslek ve uygulama içeren bir bilim olan hemşireliğin uzaktan eğitim yöntemi ile gerçekleştirilmesi hemşirelik eğitimcileri ve hemşirelik öğrencileri bakımından farklı sorunları da meydana getirmektedir (Keskin ve Kaya, 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020). Bu sorunlar Kürtüncü ve Kurt' un (2020) çalışmasında "üniversitenin uzaktan eğitim alt yapısındaki sorunlar, eğitimin yüz yüze olmaması, imkân kısıtlılığı, pandeminin getirdiği duygu durumu ve sınav kaygısı" olarak ortaya konulmuştur. Bir araştırmada öğrencilerin hemşirelik eğitiminin örgün eğitim olması gerektiğini ve örgün eğitimin

daha etkili bir öğretim şekli olduğunu düşündükleri ifade edilmektedir (Atasoy ve Sütütemiz, 2014). Bu kapsamda COVID-19 salgını sürecinde uzaktan bir şekilde devam ettirilen hemşirelik eğitime yönelik ülkemizde yeterli sayıda çalışmaya rastlanılmamıştır (Keskin ve Kaya, 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020). Bu doğrultuda bu çalışmada amaç COVID-19 salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitime yönelik hemşirelik bölümü lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin çeşitli değişkenlere göre uzaktan eğitime yönelik tutumlarının değerlendirilmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın türü

Bu çalışma tanımlayıcı türde araştırmadır.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Çalışmanın evrenini 1 Haziran- 1 Temmuz 2021 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi 2. 3. 4. sınıfta ve Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü hemşirelik alanında lisansüstü programlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturdu. Çalışma örneklemini ise Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi lisans 2.3.4. sınıf, yüksek lisans ve doktora düzeyinde bulunan, araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve veri toplama araçlarını doldurmak için herhangi bir engeli bulunmayan 188 öğrenci oluşturdu.

Verilerin toplanması

Araştırmanın etik yönü

Çalışma için Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Etik Kurulu'ndan 08.06.2021 tarihli ve 2021-2/7 sayılı onay alındı. Çalışma başlangıcında öğrencilere Gönüllülerin Bilgilendirilmiş Olur Formu sunularak öğrencilerden onam alındı.

Verilerin Toplanması

Anket formu ve ölçek, https://docs.google.com/forms/d/12pUKs9e9eH9w44OfTxVVDOWJLRj_sXy1lcH9avqerk/edit?hl=tr 'a yüklenerek bağlantı adresi tüm hemşirelik bölümü öğrencilerine e-posta ve bağlantı linki yoluyla ulaştırıldı. Anketin giriş sayfasında öğrencilere

bilgilendirilmiş olur formu sunuldu ve kabul eden öğrenciler ankete devam etti.

Veri toplama araçları

Verilerin toplanmasında literatür doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulan, sosyodemografik özellikleri içeren anket formu ve Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği kullanıldı.

a. Anket formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini, eğitim durumlarını içeren 10 madde bulunmaktadır.

b. Uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeği

Bu çalışmada uzaktan eğitime yönelik tutumu ölçmek için, Kışla (2016) tarafından geliştirilen 35 maddelik, tek boyutlu "Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" kullanıldı. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 175 iken en düşük puan ise 35'tir. Yüksek puan ölçeği, uygulayan bireyin uzaktan eğitime yönelik tutumunun daha olumlu olduğunu göstermektedir. Beşli likert tipte olan bu ölçekte, her bir madde 1-5 arasında puanlanmaktadır. Buna göre ölçeğin 1., 2., 4., 5., 9., 11., 14., 15., 16., 18., 19., 22., 23., 25., 26., 28., 29., 33. ve 34. maddeleri; "Kesinlikle Katılıyorum" (5 puan), "Katılıyorum" (4 puan), "Kararsızım" (3 puan), "Katılmıyorum" (2 puan), "Kesinlikle Katılmıyorum" (1 puan) şeklinde puan almaktadır. 3, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 17, 20, 21, 24, 27, 30, 31, 32 ve 35. maddeleri ise ters şekilde puan almaktadır. Ölçeğin güvenilirliğinin tespiti için yapılan testler sonucunda ise iç tutarlık katsayısı (Cronbah Alpha) 0,89 olarak tespit edilmiştir (Kışla,2016). Çalışmada ölçeğin güvenilirliğinin tespiti için yapılan testler sonucunda ise iç tutarlık katsayısı (Cronbah Alpha) 0,98 olarak saptanmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları

Çalışmanın kısa bir zaman diliminde ve belirli bir kurumda yapılması, sınırlı sayıda hemşirelik öğrencisine ulaşılmış olması, tüm hemşirelik öğrencilerine genellenememesi bu çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Verilerin istatistiksel analizi

Veriler SPSS 20 (Statistical Program for Social Sciences) paket programı kullanılarak değerlendirildi ve $p \leq 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık katsayıları, bağımsız gruplarda t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), grup varyanslarının homojen olmadığı durumlarda Welch ANOVA, Post Hoc analizler için Bonferroni testleri ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada grupların normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. Normallik testi için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Uzaktan Eğitime

Yönelik Tutum ölçeği için Skewness değeri $-0,349$ ile $0,177$ arasında Kurtosis değeri ise $-1,201$ ile $0,353$ arasında değiştiği gözlenmiştir. Kurtosis ve Skewness değerleri $-1,5$ ile $+1,5$ olduğu zaman normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

BULGULAR

Çizelge 1’de katılımcıların tanıtıcı özelliklerinin dağılımı verilmiştir. Araştırma kapsamına giren kişilerin, %38,8’i 18-22 yaş aralığında %60,6’sı kadın, %52,7’si lisans düzeyinde eğitime sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %79,8’i evli ve %51,6’sı eğitim aldığı şehirde yaşadığı saptanmıştır.

Çizelge 1. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerinin dağılımı

Özellikler	Sayı	%
Yaş		
18-22 yaş	73	38.8
23-25 yaş	58	30.9
26 ve üzeri	57	30.3
Cinsiyet		
Kadın	114	60.6
Erkek	74	39.4
Eğitim Düzeyi		
Lisans	99	52.7
Yüksek Lisans	49	26.1
Doktora	40	21.3
Medeni Durum		
Evli	38	20.2
Bekâr	150	79.8
Eğitim alınan şehirde yaşama durumu		
Evet	97	51.6
Hayır	91	48.4

Çizelge 2. Katılımcıların uzaktan eğitimle ilişkili özelliklerinin dağılımı

Özellikler	Sayı	%
COVID-19 öncesinde internette geçirilen süre		
<1 saat	51	27.0
1-2 saat	81	43.1
3-4 saat	43	22.9
>6 saat	13	7.0
COVID-19 sürecinde internette geçirilen süre		
<1 saat	5	2.6
3-4 saat	71	37.8
5-6 saat	59	31.4
>6 saat	53	28.2
COVID-19 sürecinde uzaktan eğitim derslerine katıldığınız cihaz		
Cep telefonu		
Tablet	45	23.9
Dizüstü bilgisayar	9	4.8
Masaüstü bilgisayar	108	57.4
	26	13.8
Kendinize ait mobil cihazınızın bulunma durumu		
Evet	135	71.8
Hayır	53	28.2
Eğitim başarınız		
İyi	92	48.9
Orta	76	40.5
Kötü	20	10.6

Çizelge 2’de katılımcıların uzaktan eğitimle ilişkili özelliklerinin dağılımı verilmiştir. Araştırma kapsamına giren kişilerin %43,1’inin COVID-19 öncesinde internette geçirdiği süre 1-2 saat arasında, %37,8’inin COVID-19 sürecinde internette geçirdiği süre 3-4 saat arasında olduğu ve %57,4’ünün COVID-19 sürecinde uzaktan eğitim derslerine diz üstü bilgisayar ile

katıldığı saptanmıştır. Ayrıca katılımcıların %71,8’inin kendisine ait mobil cihazının bulunduğu, %48,9’u eğitim başarısını iyi olarak tanımladığı belirlenmiştir. Katılımcıların Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeğinden en düşük 37, en yüksek 174 puan aldıkları ve ölçek puan ortalamasının 112.04±36.04 olduğu saptanmıştır (Çizelge 3).

Çizelge 3. Katılımcıların uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeği puan ortalamasının dağılımı

	X±SS	Min-Max
Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	112.04±36.04	37-174

Çizelge 4. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamalarının dağılımı

Özellikler	Sayı	Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	
		X±SS	Test ve p
Yaş			
18-22 yaş	73	98.60±35.10	F(Welch)*=17.082 p=0.000 3>1
23-25 yaş	58	110.27±35.79	
26 ve üzeri	57	131.07±29.02	
Cinsiyet			
Kadın	114	105.44±34.35	t=3.192
Erkek	74	122.21±36.44	p=0.002
Eğitim Düzeyi			
Lisans	99	96.67±34.34	F(Welch)*=24.780 p=0.000 2,3>1
Yüksek Lisans	49	125.77±29.91	
Doktora	40	133.27±29.43	
Medeni Durum			
Evli	38	132.00±25.57	t=3.968
Bekâr	150	106.99±36.61	p=0.000
Eğitim alınan şehirde yaşama durumu			
Evet	91	104.81±38.08	t=2.710
Hayır	97	118.83±32.78	p=0.007

* Grup varyanslarının homojen olmadığı durumlarda Welch ANOVA test değerleri alınmıştır.

Katılımcıların yaş gruplarına göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Yapılan ileri analiz sonucunda farkın 26 yaş ve üzeri gruptan kaynaklandığı saptanmıştır ($p<0,05$). Cinsiyete göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum ölçek puan ortalamasının erkeklerde daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Eğitim durumuna göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum ölçeği puan ortalamaları arasında gruplar

arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve eğitim düzeyi arttıkça anlamlılığın arttığı saptanmıştır ($p<0,05$). Medeni duruma göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum ölçek puan ortalamasının evlilerde daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Eğitim aldığı şehirde yaşamayan katılımcıların Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Çizelge 4).

Çizelge 5. Katılımcıların uzaktan eğitimle ilişkili özelliklerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamalarının dağılımı

Özellikler	Sayı	Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	
		X±SS	Test ve p
COVID-19 öncesinde internette geçirilen süre			
<1 saat	51	108.27±34.53	
1-2 saat	81	118.80±34.59	F=1.751
3-4 saat	43	106.34±38.35	p=0.158
>6 saat	13	103.61±39.82	
COVID-19 sürecinde internette geçirilen süre			
<1 saat	5	110.00±29.28	F=3.578
3-4 saat	71	118.95±30.97	p=0.015
5-6 saat	59	115.72±37.00	2>4
>6 saat	53	98.88±39.11	
COVID-19 sürecinde uzaktan eğitim derslerine katıldığınız cihaz			
Cep telefonu	45	103.42±35.62	F=1.175
Tablet	9	116.55±35.70	p=0.320
Dizüstü bilgisayar	108	114.14±35.60	
Masaüstü bilgisayar	26	116.69±38.32	
Kendinize ait mobil cihazınızın bulunma durumu			
Var			
Yok	135	109.41±36.14	t=1.605
	53	118.75±35.25	p=0.110
Eğitim başarınız			
İyi	92	107.45±36.12	F=1.550
Orta	76	115.69±35.76	p=0.215
Kötü	20	119.30±35.75	

Katılımcıların COVID-19 öncesi internette geçirilen süre, COVID-19 sürecinde uzaktan eğitime katıldığı cihaz, kendisine ait mobil cihaz bulunma durumu ve eğitim başarısına göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). COVID-19 sürecinde internette geçirilen süreye göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Yapılan ileri analiz sonucunda 3-4 saat arasında vakit geçirenlerin altı saatin üzerinde internet kullanan kişilere göre puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Çizelge 4).

TARTIŞMA

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemi sürecinde gerçekleştirilmiş olan uzaktan eğitime yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Süt ve Küçükkaya'nın 2016'da lisans hemşirelik öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada bazı öğrencilerin ekonomik olarak, bilgilere her

zaman ulaşılabilirlik, iş birliği olanağı, aile hayatını sürdürmede kolaylık sağlaması yönünden uzaktan eğitimi onayladığı belirtilmiştir. Fakat Süt ve Küçükkaya'nın (2016) bu çalışmasında öğrencilerin çoğunluğunun hemşirelik eğitiminde uzaktan eğitimi onaylamadıklarını, uygulama ağırlıklı olan bu mesleğin uzaktan programla verilemeyeceğini, uzaktan eğitimde beceri geliştirilemeyeceğini ifade ettiğini ortaya koymuştur. Yapılan farklı çalışmalarda teori derslerinin uzaktan eğitim ile işlenebileceği ancak uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile işlenmesinde sıkıntılar olduğu belirtilmiştir (Sahu, 2020; Wang ve ark., 2020). Kürtüncü ve Aylın (2020)'in yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin çoğunun tüm derslerin uzaktan eğitim ile yetersiz olacağını düşündüğü ortaya koyulmuştur. Durgun ve arkadaşları ile Oduca ve Estoque (2021)'in yine lisans hemşirelik öğrencileri ile yaptığı iki farklı çalışma sonucunda ise hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemi sürecinde gerçekleştirilmiş olan uzaktan eğitime yönelik memnuniyetlerinin, tutumlarının orta düzeyde olduğu, sadece

bazı teorik derslerin uzaktan eğitimle gerçekleştirilebileceğini ifade ettiği ortaya koyulmuştur. Michel ve arkadaşlarının (2021) hemşirelik öğrencilerinde uzaktan eğitim uygulamalarının etkisini araştırdığı çalışmada, öğrencilerin büyük bir kısmı eğitim gördüğü sırada klinik uygulama yapamadığı için endişe duyduğu görülmüştür. Hemşirelik lisans öğrencilerinin uzaktan eğitim konusundaki endişelerinin hemşirelik uygulamalarının ilk aşamada öğrencilere karmaşık gelmesinden, uygulamaları becerebilme endişesinden ve klinik ortamın merak edilmesinden kaynaklanabilir. Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemi sürecinde gerçekleştirilmiş olan uzaktan eğitime yönelik tutumlarının yüksek düzeyde bulunmasının nedeni araştırmaya sadece lisans hemşirelik öğrencilerinin değil lisansüstü hemşirelik öğrencilerinin de katılması olduğu düşünülmektedir. Lisansüstü öğrencilerin eğitim aldıkları şehirden farklı şehirlerde yaşamaları veya çalışmaları, eğitim için şehir değiştirmek durumunda kalmaları yönünden uzaktan eğitimin lisansüstü öğrenciler için zaman ve maliyet kolaylığı sağladığı düşünülmektedir. Lisansüstü öğrencilerin lisans öğrencilerinden yaş olarak ileri olması da bu sonucun ortaya çıkmasına neden olabilir. Lisansüstü öğrencilerin hemşirelik eğitimindeki uygulamaları görmüş, uygulamış, becerileri kazanmış olması da eğitimin uzaktan verilmesi düşüncesini destekleyebilir. Araştırmada katılımcıların yaşına göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları incelenmiş, 26 yaş ve üstü öğrencilerin ölçek puanının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (%30,3) ($p<0,05$). Araştırmanın bu sonucu ile ilişkili olarak eğitim düzeyi arttıkça ölçek puanının arttığı da gözlemlenmiştir. Yapılan bir çalışmada öğrencilerin sınıf durumuna göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puanının değiştiği, üçüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinden daha yüksek tutum puanı

aldığı saptanmıştır (Durgun ve ark., 2021). Eğitim düzeyi arttıkça uzaktan eğitimin kabul edilebilir olması hemşirelik öğrencilerinin hem teori hem uygulama açısından kendini yeterli görmesi, her geçen yıldan iyi beceri geliştirebilmiş, klinik ortamı tanımış olmasından kaynaklı olması ile ilişkilendirilmiştir. Henüz eğitimin başında olan öğrencilerin teori ile uygulama arasında ilişki kuramaması, uygulamaların zor ve karmaşık gelmesi, beceri geliştirmek açısından geride kalması ve bir üst sınıfa bu şekilde geçilecek korkusu da eğitim düzeyi arttıkça uzaktan eğitime tutumun artmasına neden olabilmektedir. Yaş ilerledikçe öğrencilerin eğitim konusunda bilinçlerinin artması ve öğrenme eylemi için daha çok kendilerinin çaba göstermesi gerektiğinin farkına varılması ve kendi öğrenme alanlarını oluşturabilmesi de uzaktan eğitime yönelik tutumun iyileşmesine neden olmuş olabilir. Araştırmada medeni durum açısından Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçek puan ortalamasının evli hemşirelik öğrencilerinde daha yüksek olduğu saptanmıştır (%20,2) ($p<0,05$). Bu sonucun çalışma kapsamına lisansüstü hemşirelik öğrencilerinin dahil edilmesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Evli öğrencilerin aile içindeki farklı sorumluluklarından, yaşından ve bir işte çalışıyorsa işinden kaynaklı uzaktan eğitimin zaman ve maliyet açısından daha tasarruflu görülmesi ile ilişkilendirilebilir. Araştırmada eğitim aldığı şehirde yaşamayan katılımcıların Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamalarının eğitim aldığı şehirde yaşayan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür (%51,6) ($p<0,05$). Yüz yüze eğitim için farklı bir şehire gitmek maliyetli ve zaman alıcı olduğundan, bazen yol durumunun elverişli olmayışından ve mesafenin uzak olmasından kaynaklı eğitim aldığı şehirde yaşamayan katılımcıların uzaktan eğitime yönelik tutumlarını olumlu etkilediği düşünülebilir. Araştırmada katılımcıların COVID-19 öncesi internette geçirilen süre, COVID-19 sürecinde uzaktan eğitime katıldığı cihaz, kendisine

ait mobil cihaz bulunma durumu ve eğitim başarısına göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçek puan ortalamaları arasında bir fark görülmemiştir ($p>0,05$). COVID-19 salgın sürecinde eğitimlerine uzaktan devam eden öğrencilerin uzaktan eğitim konusundaki dönütlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir çalışmada öğrencilerin sosyal medya ve televizyon başında geçirdikleri sürelerin yaklaşık iki kat arttığı ortaya koyulmuştur. Çalışmada çevrimiçi uzaktan eğitimin teorik bilgi ve mesleki uygulama becerilerine katkı seviyesi düşük düzeyde bulunmuştur. Çalışmada öğrenciler uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime sadece alternatif olabileceğini belirtmiştir (Keskin ve Özer, 2020). 2015'te Barış'ın yaptığı bir çalışmada bilgisayarı/mobil cihazı bulunan ve internete erişim imkânı olan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının imkânı olmayan öğrencilere göre daha olumlu olduğunu ortaya konulmuştur. Kürtüncü ve Aylin (2020) ise çalışmalarında hemşirelik öğrencilerinin internet ve bilgisayar konusunda imkân kısıtlılığı nedeniyle dersleri takip etmekte güçlük yaşadıklarını belirlemiştir. COVID-19 sürecinde üniversite öğrencilerine verilen çevrimiçi eğitimin değerlendirilmesi amacıyla yapılan başka bir çalışmada ise ders veriminin %50'den fazla olduğu fakat internet ile ilgili sorunları en çok hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşadığı belirtilmiştir (Biyik ve ark. 2021). Hemşirelik öğrencilerinin uygulama, beceri kaygıları artmış olabileceğinden ve uygulamaların çevrimiçi ortamda video, görüntü yöntemleri ile aktarılmasından kaynaklı yeterli internet ve cihaz imkanının sağlanamamış olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Araştırmada COVID-19 sürecinde internette geçirilen süreye göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında farklılık olduğu ve internette 3-4 saat arasında vakit geçirenlerin 6 saatten fazla geçirenlerden göre daha olumlu tutum belirttiği saptanmıştır. Bu durum öğrencilerin 3-4 saate kadar internet, bilgisayar, ekran

karşısında vakit geçirmeyi daha tolere edebildiği ile ilişkili olabilir. İnternet başında geçen süre arttıkça göz ve vücut yorgunluğunun artmasından kaynaklı süre uzadıkça uzaktan eğitime yönelik olumlu tutumun azaldığı düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Hemşirelik eğitiminde pandemi sürecinde, yüz yüze eğitimin kesintiye uğraması sebebiyle alternatif yol olarak uzaktan eğitim yöntemi kullanılmıştır. Salgın ortamında acil tasarlanan uzaktan eğitimin öğrencilerin dönütleri değerlendirilerek olumlu-olumsuz yönlerinin, uzaktan eğitime yönelik öğrenci tutumlarının araştırılması eğitimin kalite ve veriminin artırılması açısından önemlidir. Bu çalışmada COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik eğitimi alan lisans ve lisansüstü öğrencilerin uzaktan uygulanan hemşirelik eğitimi açısından tutumları değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin hemşirelik eğitiminde uzaktan eğitime yönelik olumlu tutum sergiledikleri ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda hemşirelik eğitiminin yüksek verim ve kalite ile uzaktan gerçekleştirilebilmesi için gerekli alt yapı, öğrenme ortamları, bilgisayar ve sanal ortamlar, uygun program, uygulamalar tasarlanmalı ve öğrencilerin/eğitimcilerin bu duruma oryantasyonu sağlanmalıdır. Teorik ve uygulamalı derslere yönelik teknolojik, uzaktan eğitim ortamları geliştirilmeli ve hemşire eğitimcileri/araştırmacıları uzaktan eğitime yönelik yapılan çalışmaları yakından takip etmelidir. Bu araştırma bulguları, hemşirelikte uzaktan eğitime yönelik farklı değişkenlerin yer aldığı daha kapsamlı ve daha genellenebilir çalışmalara dayanak noktası oluşturabilir, değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasında kullanılabilir. Nicel olarak gerçekleştirilen bu çalışma hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirilecek görüşmeler yoluyla nitel olarak yapılabilir, böylelikle hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları arasındaki farkların nedenleri, kaynakları da sorgulanabilir.

Etik Kurul Onayı

Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (08.06.2021, 2021-2/7)

Hasta Onamı

Katılımcılardan onam alınmıştır.

KAYNAKLAR

- Aslan, R. 2020. Endemic diseases in history and today and COVID-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8(2): 35-42.
- Almarzooq, I., Lopes, M., Kochar, A. 2020. Virtual learning during the COVID-19 pandemic: A disruptive technology in graduate medical education. *Journal of the American College of Cardiology*, 75(20): 2635-2638.
- Atasoy, I., Sütütemiz, N. 2014. Bir grup hemşirelik son sınıf öğrencisinin hemşirelik eğitimi ile ilgili görüşleri. *F.N. Hemşirelik Dergisi*, 22(2):94-104.
- Barış, M.F. 2015. Üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretime yönelik tutumlarının incelenmesi: namık kemal üniversitesi örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2): 36-46.
- Biyik, M., Savci, A., Guclu, S., Aksoy, C.C., Renders, D.P. 2021. Evaluation of online education provided to students during the COVID-19 pandemic: A university experience. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 312-323.
- Brooks, S.K., Smith, L.E., Webster, R.K., Weston, D., Woodl, L., Hall, I., Rubin, G.J. 2020. The impact of unplanned school closure on children's social contact: rapid evidence review. *Euro Surveillance*, 25(13).
- Durgun, H., Can, T., Avcı, A. B., Kalyoncuoğlu, B. 2021. Covid-19 sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ve kaygı düzeyleri. *DEUHFED*, 14(2): 141-147.
- Keskin, M., Derya, Ö. 2020. COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2):59-67.
- Karaman, F., Çakmak, S., Yerebakan, A.N. 2021. Covid-19 pandemisinde hemşirelik öğrencilerinin eğitimi: uzaktan eğitim süreci ve etkileri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15: 571-580.
- Keskin, M., Kaya, D.Ö. 2020. COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2): 59-67.
- Kışla, T. 2016. Uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1): 258-271.
- Korhan, E.A., Yılmaz, D.U., Ceylan, B., Akbıyık, A., Tokem, Y. 2018. Hemşirelikte psikomotor becerilerin öğretiminde senaryo temelli öğrenme: Bir deneyim paylaşımı. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(3): 11-6.
- Kochar, A., Rymer J., Samad, Z. 2018. For the Duke Cardiovascular Education Group Disrupting fellow education through group texting: Whatsapp in fellow education? *J Am Coll Cardiol*, 72(25):3366-3369.
- Kürtüncü, M., Kurt, A. 2020. COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5): 66-77.
- Kürtüncü, M., Aylin, K., 2020. COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5): 66-77.
- Michel, A., Ryan, N., Mattheus, D. 2021 Undergraduate nursing students' perceptions on nursing education during the 2020 COVID-19 pandemic: A national sample. *Nursing Outlook*, 69(5):903-912.
- Oducado, R. M. F., Estoque, H. V. 2021. Online Learning in nursing education during the COVID-19 pandemic: stress, satisfaction, and academic performance. *Journal of Nursing Practice*, 4(2):143-153.
- Sahu, P. 2020. Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID-19): Impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, (4): 4-9.

- Süt, H. K., Küçükkaya, B. 2016. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma*, 13(3): 235-243.
- Sahu, P. 2020. Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID-19): Impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, (4): 4–9.
- Şendir, M., Çelik, S., Dişsiz, M., Güney, R., Açıksöz, S., Kolcu, M., Bektemür, G. 2018. Hemşirelik eğitimi ve uygulamasında yeni bir yaklaşım: Hemşirelik eğitimi ve uygulamasının bütünlüşmesi. *JAREN*, 4(2): 92-99.
- Şen, B., Atasoy, F., Aydın, N. 2010. Düşük maliyetli web tabanlı uzaktan eğitim sistemi uygulaması. *Akademik Bilişim 2010*, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Vatan, F., Avdal, E., Yağcan, H., Şanlı, D. 2020. COVID-19 pandemisi ve hemşirelik eğitimi derneği faaliyetleri. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 17(4): 369-73.
- Vela. K. 2018. Using Slack to communicate with medical students. *J Med Libr Assoc*, 106(4): 504–507.
- Viner, R. M., Russell, S. J., Croker, H., Packer, J., Ward, J., Stansfield, C., Booy, R. 2020. School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5):397-404.
- Yükseköğretim Kurulu. Koronavirüs (COVID-19) Bilgilendirme Notu: 1. 2020. Available from: https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx [Erişim Tarih: 09.04.2021].
- Yükseköğretim Kurulu. Basın Açıklaması (18 Mart 2020), Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. M.A. Yekta Saraç. 2020. Available from: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx> [Erişim Tarih: 09.04.2021].
- Yükseköğretim Kurulu. YÖK'ten Hemşirelik Programlarındaki Son Sınıf Öğrencileri için Alınan Yeni Karar. 10 April 2020. Available from: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/hemşirelik-programlarindaki-ogrencilere-uzaktan-egitim-imkani.aspx> [Erişim Tarih: 09.04.2021].
- Yalnız, N., Köseoğlu, E., Kasapoğlu, A. E., Altın, S. 2020. COVID-19 pandemisi ve hizmet içi eğitim. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*. 24(Ek-1):81- 2.
- Zhong, B.L., Luo, W., Li, H.M., Zhang, Q., Liu, X.G., Li, W.T., Li, Y. 2020. Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: a quick online cross-sectional survey. *Int J Biol Sci*, 16(10): 1745–1752.
- World Health Organizations (WHO) announces COVID-19 outbreak a pandemic. 2020. <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-COVID-19/news/news/2020/3/who-announces-COVID-19-outbreak-a-pandemic> [Erişim tarihi: 28.03.2021]
- Wang, C., Cheng, Z., Yue, X.-G., McAleer, M. 2020. Risk Management of COVID-19 by universities in China. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(2), 36.
- Wang, C., Cheng, Z., Yue, X.-G., McAleer, M. 2020. Risk Management of COVID-19 by universities in China. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(2): 36.